

KAPITTEL 12

Barn, bok og boller: Fra frivillig lokalsamfunnsarbeid med boksamling og formidling til offentlig bibliotekfilial i bydelen

Berit Bareksten

Sosiolog (Cand.polit), Fakultet for lærerutdanning, kultur og idrett, Høgskulen på Vestlandet

Abstract: This chapter is about the collective mobilization and cooperation that emerged through the voluntary organization *Initiativ:Laksevåg (I:L)* and the establishment of the library and dissemination arena *Barn, Bok & Boller (Children, Books and Buns) (BBB)*. How did I:L and BBB play alongside the area initiative for indre Laksevåg, the local cultural office and other cultural institutions, private actors, organizations and arenas in the local community, as well as partners in neighboring municipalities, in promoting the re-establishment of a public library through collective mobilization and community development?

The chapter highlights how grassroots mobilization can create lasting systemic change and contribute to increased participation and activity in a community. Ripple effects have led to the establishment of several arenas, which in turn have reached new groups in the population.

Keywords: collective mobilization, storytelling, collaborative work, voluntarism, public library

Sitering: Bareksten, B. (2022). *Barn, bok og boller: Fra frivillig lokalsamfunnsarbeid med boksamling og formidling til offentlig bibliotekfilial i bydelen*. I G. Ågotnes & A. K. Larsen (Red.), *Kollektiv mobilisering: Samfunnsarbeid i teori og praksis* (Kap. 12, s. 301–328). Cappelen Damm Akademisk. <https://doi.org/10.23865/noasp.168.ch12>
Lisens: CC-BY 4.0

Innledning

Eg elsker bibliotek som lokkar med sine kommunale skilt, og bibliotek som samlar ungar og gamlingar, og alle dei midt mellom. Eg elsker bibliotek om morgonen, før dei tilsette liksom har fått kontroll på datamaskiner og passe sure blikk. Eg elsker bibliotek om ettermiddagen, då ein kan låne ei bok som ein aldri hadde tenkt at ein nokon gong skulle låne, heilt risikofritt, heilt gratis. Eg elsker bibliotek på kveldstid, då dei fyllast med folk som har komme for å høre på ei opplesing, eller ein debatt om eit bestemt tema, og folk lagar ein slik varme saman at det doggar på innsida av glasa.

(Frode Grytten i Grytten & Straube, 2017, s. 10)

Laksevåg var eget herred fra 1918, men ved kommunesammenslåingen i 1972 ble Laksevåg innlemmet i bykommunen Bergen. Fra slutten av 1980-tallet opplevde innbyggerne i den tidligere så stolte kommunen en gradvis nedprioritering av lokalsamfunnet: sørvisinstanser og offentlige kontorer ble lagt ned, det ble færre arbeidsplasser og mye av næringslivet forsvant. Det en gang så travle sentrum av Laksevåg ble en delvis nedstengt og stille del av byen. I 2004 ble også biblioteket lagt ned. Protestene var mange, men befolkningen nådde ikke fram til politikerne med sitt krav om å beholde biblioteket i bydelen. Ni år seinere, i 2013, blåser nye krefter liv i arbeidet for å gjenåpne og reetablere biblioteket i det som i dag omtales som indre Laksevåg. Lokalbefolkningen vant fram, og i desember 2020 åpnet igjen Bergen Offentlig Bibliotek filial på Laksevåg.

Dette kapittelet handler om den kollektive mobiliseringen og samarbeidet som vokste fram gjennom den frivillige organisasjonen I:L, Initiativ:Laksevåg (u.å.) og etablering av bibliotek- og formidlingsarenaen *Barn, bok og boller* (BBB). Spørsmålet jeg stiller i kapittelet er: Hvordan spilte I:L og BBB på lag med Områdesatsningen for indre Laksevåg, det lokale kulturkontoret og andre kulturinstitusjoner, private aktører, lokalsamfunnets organisasjoner og arenaer og samarbeidspartnere i

nabokommuner for å fremme reetableringen av et offentlig bibliotek, gjennom kollektiv mobilisering og lokalsamfunnsutvikling?

Fellesskapet som vokste fram gjennom dette arbeidet, viser hvordan mobilisering fra grasrotplan, *bottom-up*, skaper varige endringer på systemnivå og bidrar til økt deltakelse og aktivitet i et lokalsamfunn. Det er skapt ringvirkninger som har ført til etablering av flere aktiviteter i og utenfor organisasjonen, og som igjen har nådd nye grupper i befolkningen.

Teoretisk forankring

Med utgangspunkt i Paulo Freires (2011) begreper om handling, dialog og håp, vil jeg se nærmere på hvordan arbeidet med *Barn, bok og boller* skapte og førte til mer aktivitet i bydelen, der stadig flere gikk inn i arbeidet med å fremme krav om bibliotekfilial i indre Laksevåg. I dette kapittelet inngår også Ledwith og Springetts (2014) forståelser av lokalsamfunn og endring gjennom kollektiv historiefortelling, direkte demokrati og deltakelse. De frivillige entusiastene i lokalsamfunnsarbeidet det her skrives om, både som enkeltpersoner og i et kollektiv, har stått sammen i det Freire (2011) omtaler som *praxis*; å etablere en felles handlingsarena gjennom dialog hvor ulike krefter trekkes inn i fellesskapet. Paulo Freire er opptatt av hvordan erkjennende handlinger skjer der mennesker tenker kritisk og er i dialog. Utgangspunktet for enhver bevegelse ligger i menneskene selv, og i et *her og nå* som utgjør den situasjonen de befinner seg i: «Bare ved å ta utgangspunkt i denne situasjonen som bestemmer deres oppfatning av den – kan de begynne å bevege seg» (Freire, 2011, s. 69). Dialogen, eller ordet som muliggjør dialog, slik Freire skriver, handler både om refleksjon og handling. Ord er lik arbeid, er lik praksis, slik Paulo Freire (2011, s. 71) uttrykker det: «Det finnes ikke noe virkelig ord som ikke samtidig er praksis. Derved blir det å uttale et virkelig ord lik å forandre verden.» Praksis er, med andre ord, forstått som bevisstgjøring gjennom handling, refleksjon og kunnskap.

Også Pierre Bourdieus begrep om «sosial kapital» står sentralt (Bourdieu, 1995; Nysæther, 2004; Ågotnes, 2021). Samfunnsforskere har vist til relevansen av Bourdieus teorier for sosialt arbeid og samfunnsarbeid spesielt (Nysæther, 2004; Ågotnes, 2021). Ågotnes skriver:

I argue for det merits of adapting Bourdieu's understanding of social capital within community work, that is: social capital as potential resources to be utilized by individuals or small groups, to be understood as existing in a form of competitive market. (Ågotnes, 2021, s. 334)

Han understreker også hvordan Bourdieus begrep er direkte knyttet til maktaspektet: «power in access and power in possibilities» (Ågotnes, 2021, s. 336). Samtidig, hvis vi følger Bourdieu, er sosial kapital uløselig knyttet til *habitus*, forstått som systemer av varige og transportable disposisjoner som strukturerer individets eller gruppens væremåte, uttrykksform og handling (Bourdieu, 1990, s. 53). Hvordan *habitus* kan fungere som mer eller mindre samlende (og dermed utgjøre en homologi), vil trekkes fram senere i kapitlet.

Metode og datagrunnlag

Arbeidet med BBB har vært et mangeårig feltarbeid. Planarbeid, loggføringer og rapporter til Bergen kommune, Områdesatsningen indre Laksevåg (se for øvrig kapittel 11 om områdesatsningen), andre støttepillere og pressedekningen vi har fått har status som datamateriale, og danner følgende grunnlaget for det som presenteres her. Underveis i skriveingen har I:L-styret, representert ved leder og nestleder, og en leder i Laksevåg KFUK/KFUM kommet med innspill. I tillegg har jeg gjennomført en forskningssamtale med en av de første initiativtakerne, og en fokusgruppesamtale med ytterligere tre av dem som var en del av arbeidet helt fra starten av: ett tidligere og to nåværende styremedlemmer i I:L. Begge samtalene med cirka en times varighet. Deres stemmer inngår i teksten, og enkelte steder er de direkte sitert.

Egen rolle i det frivillige arbeidet

Forfatteren av dette kapitlet er en del av arbeidet det her skrives om – både som medlem av og tidligere styremedlem i I:L, og koordinator for aktivitetene i BBB. Dette kan være både en styrke og en svakhet for analysen. Underveis i arbeidet med kapitlet har jeg støttet meg til andres stemmer. Jeg viser også til Paulo Freire, som skriver om hvordan denne

dobbeltrullen som utvikler og forsker er mulig og kan være myndiggjørende, i forståelsen av hans begrep om praxis (Freire, 2011). Det er viktig å understreke at dette er min fortelling, selv om andre har bidratt til den, direkte og indirekte. Etter hvert som Områdesatsningen indre Laksevåg kom godt i gang, og inviterte studentgrupper til seg (master i samfunnsarbeid ved HiB/HVL), ble jeg invitert til å snakke om I:L og arbeidet med BBB. Jeg står med andre ord midt i «praxis» (Freire, 2011), og har både ønske, vilje og evne til handling. Med andre ord; jeg skriver om et utviklingsarbeid jeg har vært og fortsatt er en del av.

Den gryende starten. Om etableringen av Initiativ:Laksevåg

Høsten og vinteren 2012/2013 er vi flere mødre i bydelen som begynner å snakke om å engasjere oss i nærmiljøet – sammen. Vi møtes i barnehagen når vi leverer og henter barna våre, vi møtes på butikken, og vi snakker sammen før og etter møter i FAU (Foreldrenes arbeidsutvalg ved skolene). For fire av de første initiativtakerne startet samtalen og aktivitetene enda noe før. Den aller første, en førskolelærer med musikkforydning, som engasjerte seg i å skape en møteplass, forteller:

Det begynte med at jeg snakket på helsestasjonen, ganske tidlig i 2010; kan helsestasjonen si noe om møteplasser for mødre i barslpermisjon? Jeg ble henviset til kirken jeg, da. Vi trenger jo mer enn en kirke. Men jeg er nå litt pragmatisk; jeg kan gjerne låne kirkestuen og invitere til baby- og småbarnsang, og det gjorde jeg jo, og der møtte jeg mange likesinnede, for å si det sånn. [...] Permisjonstiden skulle brukes til noe mer meningsskapende for meg, men òg for der jeg bodde. [...] Det handler litt om det å ta ansvar for det en savner eller vi ha sjøl. Og det tror jeg at jeg klarte å medskape til, i I:L.

Likesinnede begynte å snakke sammen om en bydel de savnet møteplasser i, og der mye var både litt trist og tomt. En av de andre informantene supplerer:

Vi hadde jo bodd i Gravdal, så flytta vi ut hit og så husker jeg at meg og P gikk ganske mye tur nede i Kirkebukten og så var vi så fortvilt over hvordan det så ut, og hvor dødt det var. [...] jeg husker veldig godt at du xx og xx tok kontakt,

og at vi var veldig enige om at det er her vi vil bo – for jeg kjente jo at jeg var liksom på nippet til å tenke at [...] enten skal jeg bo her, ellers så kan vi flytte, og så valgte vi å bo og så heller ønske å endre på noe istedenfor å bare stikke med halen mellom beina [...].

Vi som møttes hadde barn som den gang var elever på alle de tre barne- skolene i bydelen. Vi bor med andre ord geografisk spredt og repre- senterer de tre tyngdepunktene med bosetting i bydelen (Melkeplassen/ Damsgård, Holen/Kringsjø og Nygård/Lyngbø). Likevel deler vi noen erfaringer og et slags felles utgangspunkt som førte til et ønske om å danne en nærmiljøgruppe for området, definert som indre Laksevåg. Vi vil gjerne sette søkelys på behovene til barn og unge, spesielt – og på man- gelen på møteplasser i bydelen. **Initiativ:**Laksevåg oppsto med bakgrunn i dette personlige engasjementet fra enkeltpersoner i nærmiljøet. Etter hvert var vi tolv mødre som møttes regelmessig hjemme hos hverandre, for å diskutere innhold, satsningsområder og strategier for den frivillige kraften vi ønsket å være i lokalsamfunnet. Hvem var, og er, disse tolv?

Bakgrunn, tilhørighet og sammenfallende habituser

Mye av suksessen i organisasjonsdannelsen kan langt på vei forklares med summen av egenskapene og kunnskapene hos dem som utgjorde styret i I:L. Vi har alle akademiske utdannelser, og har arbeid knyttet til undervis- ning, kultur og ledelse, prosjektutvikling og ulike former for planarbeid. Vi er kjennetegnet av til dels mye engasjement, på flere arenaer, med barn i skolealder og barnehage. Flere av oss var forholdsvis nyinnflyttet til området. Vi søkte oss til fellesskap der vi fant likheter og felles motivasjon for deltakelse. **Initiativtakerne** har altså forholdsvis lik bakgrunn, med til- hørende sammenfallende smak og preferanser, slik Bourdieu (1995) skriver om i *Distinksjonen*: vår smak og våre preferanser er nedfelt i den enkeltes habitus (som i høy grad er kroppsliggjorte), men har samtidig noe til felles. **Initiativtakerne** har et slags sammenfall eller homologi av habituelle dis- posisjoner, knyttet til liknende bakgrunn, utdanning og (arbeids)erfaring, heller enn en stedlig tilhørighetsfølelse til plassen. Dette sammenfallet,

som også kan beskrives med Bourdieu som å dele former av kulturell kapital, har også betydning for handlings- og mulighetsrom, eller, igjen med Bourdieu; betydningen av den sosiale kapitalen. Kapitalformer så vel som handlingsmønstre er kjennetegn ved ulike grupper i samfunnet:

Utgangspunktet er mer eller mindre institusjonaliserte nettverksrelasjoner hvor bekjente gir hverandre gjensidig anerkjennelse. Det er ikke den enkelte deltaker i en gruppe som har sosial kapital, men den sosiale kapitalen ligger i kvaliteten i relasjonene mellom deltakerne, og er kollektivt eid av gruppen. (Nysæther, 2004, s. 64–65)

Det første styret, tolv kvinner og mødre, har både kulturell og sosial kapital, i tillegg til kreativt lønnsarbeid som krever høy utdanning. Dette har medvirket til at vi har vært både tydelige og sikre i vår sak – og at vi har formulert oss troverdig i offentlige sammenhenger. Vi har til sammen et omfattende sosialt nettverk å spille på, bestående av enkeltpersoner og organisasjoner/institusjoner vi tidvis har samarbeidet tett med. Det har vært forholdsvis kort vei til, både horisontale og vertikale relasjoner, ressurser og maktstrukturer. I:L driver sin egen hjemmeside, og har en Facebook-gruppe der nyheter, informasjon og historikken deles (Initiativ:Laksevåg, u.å.).

I forskningsrapporten *Frivillighet i Norge. Senterets sluttrapport etter 5 år* vises det til at deltakelse i frivillige organisasjoner er ulikt fordelt mellom sosiale grupper og lag i befolkningen. Faktorer som høy inntekt, høyere utdanning og arbeid øker sannsynligheten for deltakelse, i tillegg til at forankring i nærmiljøet har betydning. Også lengre botid påvirker sannsynligheten for aktivt medlemskap (Enjolras & Wollebæk, 2013, s. 38).

Deltakerne i I:L er frivillige som har mange av de kjennetegne som omtales i denne rapporten. Med bredde i erfaringer, og med solid bakgrunn fra både organisasjons- og arbeidsliv, så vi på det som en nærmest naturlig sak at vi kunne påvirke, og også endre, vårt *her og nå*. Vårt utgangspunkt var hverdagslivet i lokalsamfunnet og de ressurser og egenskaper som fantes, og fortsatt finnes, her. Dette samstemmer med det Tesoriero (2010, s. 265) uttrykker som viktig i samfunnsarbeid: «Another important role and approach in community work is to identify and use the skills and resources that exist within the local community.» Det var en

form for kartlegging av egenskaper hos den enkelte, samt hvilke ressurser vi hadde samlet sett, som skapte styrken og synligheten i arbeidet, lokalt.

Styret for I:L tok etter et halvt års tid initiativ til å registrerte I:L som en ideell organisasjon, med organisasjonsnummer, i Brønnøysundregisteret. Formålet med aktivitetene i organisasjonen, slik vi definerte det tidlig i etableringen, ble nedfelt i statuttene: «Å bygge opp under Laksevåg, som et godt sted å bo og oppholde seg i: Løfte fram eksisterende møteplasser og jobbe for en større innendørs møteplass, som skal inneholde bibliotek og kultursal.»

Gjennom diskusjonene vi hadde kom vi raskt fram til behovet for å være synlige på en egen arena. Vi ønsket å følge prinsippet om *små, synlige suksesser*. I løpet av våren ble det diskutert hva som kunne være mulig arena, og tidlig kom det fram at vi hadde kompetanse på både baby- og småbarnssang og litteraturformidling for alle aldersgrupper. Ildsjelene kom raskt fram til at ved å starte en aktivitet for barn – vi kalte den *Barn, bok og boller* (BBB) – ville vi kunne synliggjøre behovet for møteplasser, og aller helst et nytt bibliotek. Jeg ble koordinator for arbeidet med BBB. I flere år, parallelt med arbeidet, diskuterte vi om det var kulturhus eller bibliotek vi ønsket mest. Etter et par års drift av BBB var vi enige om å bruke ordet bibliotek, og ikke kulturhus, i samtaler og i profilering av form for møteplass.

Den ene av informantene husker tilbake, og forteller på mange måter hvordan prosessen og arbeidet tok form:

Det var jo veldig mye dette; en felles møteplass for boka [...] Vi bakte jo på dugnad, det begynte jo sånn. Det var jo dugnadsånd så det kosta etter. Og så ble vi jo større og større. Og, det var jo fint – da får du jo en sånn lykkefølelse av å være med i et fellesskap, å skape noe. [...] Vi kunne by på oss sjøl i det. Jeg tror det var veldig rett sånn som vi begynte. [...] Jeg husker det var kjempe-spennende, å se hvem som kom. Det var gøy, og vi var nysgjerrige hver gang det kom noen nye familier og barn inn, sant. Det er klart, vi begynte med dem vi kjente – og så ble den flokken bare større og større, og det var jo veldig stas. Det ble mer og mer ordentlig. [...] Ja, jeg tror det var veldig fint, fordi det var med å ufarliggjøre noe òg. Vi bare begynte med de ressursene vi hadde,

og at det er helt godt nok. Og ha det i bunn, det synes jeg er òg et veldig fint menneskesyn, sant. [...] Og la folk få komme til, og skinne med det man har. Det er jo med på å peke på det mangfoldet vi vil ha – og gi rom for det, i vårt samfunn.

Dette er historien om hvordan et stykke samfunnsarbeid har vokst fram, med utgangspunkt i en *bottom-up*-strategi, og enkeltmenneskers engasjement i og for et fellesskap, med oppfinnsomhet og direkte demokrati. Sentralt i dette arbeidet står dialogen, historiefortellingen og samarbeid på tvers av frivillige lag og organisasjoner, og mellom frivillig og offentlig sektor.

Fiksjonen som bærer av lokalhistorien

I sin antologi om deltakelse i samfunnsarbeid understreker Larsen et al. (2014) betydningen av «the power of dreams, hopes and visions for change». I deltakende fellesskap, der visjoner om endring er bærere av håp og drømmer for den enkelte, skapes også nye drømmer i kraft av fellesskapet (Larsen et al., 2014, s. 1). Gode ideer i form av ord, setninger og historier skapes som regel når kroppene våre hviler, ofte i den forholdsvis korte tiden mellom søvn og våken tilstand. Sånn var det også med bokormen på Laksevåg, en fortelling som fulgte arbeidet vårt. Bokormen ble skapt en tidlig morgentime – og bar med seg historien om folkeboksamlingen på Laksevåg, om bydelens bibliotekhistorie, en lokalhistorie om rikdom, vekst og fall; dramatiske krigsår, gjenreising og nedleggelsen av Laksevåg bibliotekfilial. Det var gått nesten ti år siden den gangen. Drømmen om bibliotek, bokormen og historien hans, gav ideer og krefter til å skape Bokormens dag på Laksevåg 11. januar 2014. Historier er til for å fortelles og gjenfortelles fra ulike ståsted, med ulike briller på. Historieskriving henter teknikker fra fantasien og vice versa (Bruner, 2003). Her vevde Laksevågs lokalhistorie seg sammen med en gammel og klok figur, en bokorm, som trengte et nytt sted å bo.

Dette er historien til Bernt Sofus, vår lokale bokorm:

Bokormen Bernt Sofus

Det bor en hjemløs bokorm på Laksevåg – og i ti år har den lett etter et sted å bo. Den er gammel og klok – og vakker i kraft av sin visdom. Den er 130 år gammel, minst – samtidig går den lett på hundrevis av små barneføtter. I dag har bokormen, Bernt Sofus heter han, vært innom skolebiblioteket på Damsgård skole for å varme seg. Han liker seg godt blant alle bøkene der inne. Ofte er denne bibliotekdøren også stengt. Det er en voksen, ja, som regel en lærer, som kan låse opp døren til bøkene. Men i går hadde noen glemte å låse døren etter seg, og da fant vår venn bokormen veien inn. Av og til gjemmer han seg under hyllene, slik at han kan være der også sammen med barna som bruker biblioteket. Alle barna på skolen får være der én gang hver, i løpet av en uke. Bernt Sofus vil helst være et sted med god plass, og ikke behøve gjemme seg for menneskene.

Mange, nesten alle, tenker Bernt Sofus, er glade i bøker. Det vet han, for han ble født lenge før krigen her i landet – og det er lenge siden, det. I dag vil han lete seg gjennom hagene på Damsgård og gå over Jansonmarkene, der museet ligger, for om mulig å finne et sted han kan bo. I 120 år bodde han fast på Folkebiblioteket på Laksevåg. Han savner den tiden; han savner alle menneskene som daglig var innom – i kortere eller lengre tid. Det var varme rom, og lukten av bøker var overalt. Han kunne ligge i timevis på magen; lese og gløtte ut på sjøen. Bernt Sofus er lang, veldig lang, han er akkurat passe langsom til orm å være, han er både glad og trist – med sommerfugler i magen, krone på hodet og med tusenvis av små føtter setter han seg i bevegelse.

Damsgård hovedgård er stengt i vinterhalvåret, står det på porten inn til den gamle, vakre bygningen. «... Om det bor noen her nå?» lurte Bernt Sofus. Han har hørt mye fint om gamle herr Janson som lagde juletefester for alle barna i Laksevåg – for lenge, lenge siden nå. Den gangen hadde de råd til å holde huset varmt, tenker han. Museet er fint. Mange gamle og arbeidsomme damer og menn har brukt tusenvis av timer, helt frivillig, for å sette i stand de gamle husene og ta vare på alle minnene de gamle har; flere fergeturer og mange slagere! Museet har åpent den første søndagen i hver måned; hvor skal han være de andre dagene da? Bernt Sofus bestemmer seg for å ta turen ned til det gamle stolte Rådhuset; det er tross alt der han har bodd den lengste tiden av livet sitt – hittil og litt til, kanskje? Og idet han tar trappene, i tre lange og tre brede, hører han trekkspill – og fra gaten stiger han inn. Dragspill, fiol og mandolin, tenker han – og hjertet banker.

Historiefortellingens betydning og plass i samfunnsarbeid

Det lokale bokormen-narrativet vi etablerte er *historiefortelling i lokalsamfunnsarbeid*, og inngår i denne historien, slik det beskrives i samfunnsarbeidslitteraturen:

Story surrounds us. Human beings are storytellers by nature, and we are drawn to them for many reasons. The four dimensions of the self – our feeling, our intellectual, our physical and our spiritual selves – are all part of an interactive, internal whole; in turn, this interacts with political and cultural contexts, to change and be changed by our place in the bigger, external whole of humanity. We use narrative to express our experience and understanding of all these dimensions of being. (Ledwith & Springett, 2010, s. 103)

Det er tre historier som knyttes sammen til én i dette kapitlet: for det første lokalsamfunnets situerte historie, slik den er beskrevet i historie-bøkene. Videre, narrativet om bokormen. Bokormen blir en allegori på historiens gang, i lokalsamfunnet. Den tredje historien er fortellingen om det som har skjedd, gjennom sju år, i og gjennom *Barn, bok og boller*. Historien(e) som fortelles har vært gjentatt på ulike måter, gjennom de sju årene vi har holdt på med BBB. Dramatiseringene med *Bokormen Bernt Sofus* har engasjert deltakerne i arbeidet, og har ført til både med- og merskaping. Den kreative innfallsvinkelen har artikulert *både* savnet av et bibliotek – og samtidig satt ord på mulige løsninger for å skape nye møteplasser; rom og lokaler for både samtaler, samvær og bøker. Dette er prosesser som Ledwith og Springett omtaler som selv-utforskning og selv-kunnskaps(skaping):

Story as a route to engaging community in self-inquiry and self-knowledge: 'the telling of a story slows the mind down and lets the story sink underneath the skin to reveal something of the spirit' (Hustedde & King, 2002, p. 342). Stories are important rituals in community, 'part of the search for who we are and the search for meaning as a community...community rituals can provide stability and continuity and can promote a sense of solidarity and cohesion' (Hustedde & King, 2002, p. 343). The process takes communities forward as co-creators of their own futures. (Ledwith & Springett, 2010, s. 117)

Historien om bokormen på Laksevåg er en fiksjon, formet som et narrativ – en fortelling som både er sann og ikke sann, og som fungerer som en medierende kraft, slik Ledwith og Springett (2010, s. 108) også skriver: «Our stories become a mediating force between narrative and non-narrative, between experience and making sense of the experience, and so theory in process is an evolving narrative of the everyday.» Historien oppstår med utgangspunkt i noen erfaringer, og er samtidig med på å skape økt forståelse av det erfarte – og av det vi ønsker å arbeide for.

Historien til bokormen skapte et lokalt narrativ, og ble samtidig et symbol på saken å etablere bibliotek på Laksevåg. Bokormen var husløs, og det hadde da også BBB vært inntil speiderne på Laksevåg pusset opp et eget rom. Bokormen og bøkene hans var på vandring, bokstavelig talt. Majoriteten av innbyggerne i lokalsamfunnet hadde erfaringer knyttet til det tidligere biblioteket, ja – enkelte i bydelen husket tilbake til egen skolegang og bibliotekbesøk på 1920-tallet, og etableringen av det moderne biblioteket i Rådhuset i 1962. Historien vår om *Bokormen Bernt Sofus* var et ønske om å skape en meningsdimensjon, og en retning for erfaringene, i det å miste bibliotektilbudet i bydelen. Dramatiseringene av narrativet bar i seg et ønske om å skape nye måter å «se verden på», der på Laksevåg. Ledwith og Springett (2010, s. 104) skriver:

When questioned, stories can be interruptions in our everyday lives that lead to new ways of seeing the world. The process of telling and being heard results in self-esteem when we experience that what we have to say is relevant and of value.

Det vi opplevde i og med fortellingen gav økt selvtillit fordi vi ble lyttet til, og fikk oppmerksomhet omkring måten vi fortalte historien på – gjennom blant annet dramatiseringer.

Historien om *Bokormen Bernt Sofus*, er én historie. Rammefortellingens er historien om engasjerte frivillige i en bydel. De frivillige, pådriverne for et bibliotek, møter dem som opplevde å miste biblioteket. Vi som blåser liv i kampen for biblioteket, representerer langt på vei de «nye» (innflyttere), i en bydel med allerede mange frivillige og engasjerte beboere. De bærer med seg nedleggelsen av biblioteket, og mange av dem har ikke lenger tro på at det er mulig å få et bibliotek tilbake. Sammen bor

vi alle i en bydel med mange historier, med ulike kulturer og flere forståelser av hva eller hvem som er lokalsamfunnet. Det handler om nye stemmer, og om å finne sin plass. Det handler om gode ører og evnen til samarbeid. Ledwith og Springett skriver: «The notion of beginning in experience reveals multiple truths and different ways of knowing» (2010, s. 104). Ledwith og Springett understreker betydningen av å starte i erfaringene, (slik også Freire (2011) skriver om et erfart *her og nå*), og at erfaringene er både mangetydige og ulike. Det er kun gjennom dialog og konkrete handlinger at det er mulig å skape endring. Arbeidet med BBB skapte både et fornyet håp, og bygde ytterligere nettverk i bydelen, historiefortellingen hadde en sentral plass i dette endringsarbeidet.

Figur 12.1 Forsker, forteller og frivillig, Berit Bareksten, leder bokormen Bernt Sofus (Mons Kvamme) og alle hans venner og hjelpere gjennom indre Laksevåg under Bokormens dag, 11. januar 2014. Foto: Dave Watson. Alle rettigheter forbeholdt. Bildet kan ikke gjenbrukes uten tillatelse

Milepæler i BBBs historie

Barn, bok og boller har vært arrangert ti ganger i året, den tredje lørdagen i hver måned siden sommeren 2013. Det har vært to forestillinger

hver av lørdagene i form av høytlesning, fortelling, dramatisering og/eller kombinasjonen litteratur og musikk. Fortellere, forfattere, musikere og skuespillere har kommet fra mange steder i landet, og fra utlandet. Men de fleste har vært forfattere og fortellere bosatt på Vestlandet og i Bergensregionen. Deltakelsen har variert fra omkring tjue barn til opp mot hundre. Kontinuiteten, tilstedeværelsen av de samme voksne, forutsigbarheten i hva BBB er – og barnas egen deltakelse, innflytelse og stemmer – har vært viktige prinsipper for driften og engasjementet. Deltakerne sjøl framhever BBB som et møtested, på tvers av alder og klassetrinn. Et sted å oppleve – sammen.

Laksevågspeiderne og Speiderhuset

I den første tiden lånte vi lokaler, på ulike steder i bydelen, på «jakt etter et godt sted å være». Vi bar på våre store IKEA-poser med bøker, og balanserte bakebrett med boller, fra arena til arena, i halvannet år. Høsten 2014 mottok I:L en e-post fra en av speiderlederne på Laksevåg: De ville gjerne pusse opp snekkerverkstedet sitt og la det bli husets BBB-rom, mot en svært symbolsk leie. En gave, med andre ord! Vi innredet med spesialbestilte hyller, prosjektor og lerret, og på nyåret 2015 flyttet vi inn i et kaldt hus (Speiderhuset ble reist under andre verdenskrig, og har lite isolasjon i golv og vegger). Etter hvert kom en mor og hadde med en svær kurv, og foreldre og besteforeldre fylte den med ullsokker til utlån.

Ett rom – flere rom for opplevelser

Rommet i Speiderhuset gav BBB større mulighetsrom for både flere deltakere og utvidete aktiviteter. Etter de første par gangene i «nytt hus» kombinerte vi fortellerstunder med nabolagskafé i tilstøtende rom, og utvidet med kaffeservering og hjemmebakete kaker. Mødre, fedre og besteforeldre fikk et eget sted å møtes, mens deltakende barn var med i fortellerstundene. Under større arrangementer, som for eksempel når BBB var del av Damsgårdsdagene eller de lokale Kulturdagene, viste det seg nyttig med flere rom. Vi har tidvis benyttet hele Speiderhuset; til overnatting,

til bygging av leserhuler, teater- og musikkforestillinger, skrivekurs og trommesirkel.

Arrangementene som presenteres her er blant dem som har vært viktigst for deltakerne (basert på innspill og medvirkning i programutviklingen), samt de som har hatt strategisk betydning i arbeidet med etablering av en egen bibliotekfilial. Arrangementene framhevet her viser også samarbeidet med andre organisasjoner og frivillige i bydelen – og noe av den pressedekningen som har fulgt, i forkant og etterkant av arrangementene.

Bokormens dag

Til Bokormens dag, 11. januar 2014, ble det jobbet bredt med planene for markeringen av tiårsdagen for nedleggelsen av Laksevåg bibliotekfilial. Hvor skulle vi være, og hva skulle vi gjøre? Det ble fokusert på dramatiseringen av selve bokormen: hvem var han, hvordan skulle vi kle han opp, og hvordan skulle vandringen hans gjennom bydelen være? Hvem andre skulle inngå i programmet, og hvem skulle vi invitere? Bokormen Bernt Sofus sin vandring i lokalmiljøet måtte ende opp et sted. Rådhuset i tidligere Laksevåg kommune var bygd med bibliotek, og fra 1962–2004 lå biblioteket her. Nå var det private eiendomsutviklere som planla leiligheter i bygget. Vi kontaktet eierne, og fikk tillatelser til å bruke deler av første etasje i bygget. Alle i I:L var engasjerte i arbeidet fram mot dagen: noen hugget tre til «Boktreet» vi ville ha i lokalet. Det var pressearbeid, invitasjoner til tidligere bibliotekarer, politikere og gode støttespillere over hele byen. En hadde kontakt med Vestlandske Teatersenter og fant kostyme til bokormen. Byhistoriker Mons Kvamme sa ja til å være Laksevågs bokorm. Underveis i arbeidet med programmeringen ble skuespiller Helge Jordal kontaktet. Han stilte opp, og framførte utdrag fra *Den lille prinsen*. Musiker Gabriel Fliflet fikk 120 barn og voksne til å vugge i takt med trekkspillet. Dagen var fullbrakt, med vandring, forestilling og musikk: «Boktreet» fikk lapper med bokønsker, bytting av bøker foregikk i et eget rom, boller var det til alle, og en protokoll å skrive navn i, for å gi støtte til ønsket om bibliotek på Laksevåg. Hilsener og taler fra bibliotekarer og leder av

I:L ble holdt. Det ble også produsert et eget bokmerke med Bokormen og arrangementet på.

BBB under Damsgårdsdagene 2013–2019

Damsgårdsdagene har blitt arrangert i indre Laksevåg siden 1992 (<http://www.damsgardsdagene.no>). Flere organisasjoner og enkeltpersoner står bak arrangementene som foregår over fire dager, tidlig i juni hvert år, i tett samarbeid med det lokale kulturkontoret – og de seneste årene også i samarbeid med Områdesatsningen indre Laksevåg (se også kapittel 11). Initiativ:Laksevåg deltok første gang i 2013, med *Barn, bok og boller*-arrangement på Kulturkafeen Lyst & Fryd. I årene etter har I:L markert seg, også med andre aktiviteter. Damsgårdsdagene samler hele bydelen, fra de aller minste til oldeforeldregenerasjonen. Det er en bredde og et mangfold i typen arrangement og aktører som sammen skaper disse dagene.

BBB i juni har vært lagt til Damsgårdsdagene hvert år. Det har ført til flere former for samarbeid, mer publisitet, og også anledninger til å gjennomføre et større arrangement. I de siste årene har vi også samarbeidet med Områdesatsningen indre Laksevåg om utekino utenfor Gnisten aktivitetshus i Håsteinsgaten. Under Damsgårdsdagene i 2014 markerte vi biblioteksaken med fortellerstunder, på flere arenaer, uten-dørs. Til sammen var seks utøvere i sving med egne fortellinger. Vi lånte også ut bøker på «ordinært, uordinert vis» gjennom å låne bokbuss. I:L ble registrert med eget lånekort i Lindås kommune, og med egen sjåfør og mekanikere preget bokbussen, *Nyfiken*, gatebildet på Laksevåg. Det var spenning i lufta, varmt og vakkert vær – og mange, mange veldig fornøyde barn og voksne.

Bygge lesehuler

Behovet for biblioteket, et sted å være og et eget sted å lese, har vært markert av I:L og BBB på ulike vis, gjennom årene. Et stort, «fysisk» formidlingsarrangement var rigget til i Speiderhuset med pappkasser og tilbehør, til bygging av egne lesehuler. Da tok vi hele Speiderhuset i bruk, og ungene gikk sammen i mindre grupper og samarbeidet om byggingen.

Stor kreativitet og glede, fra kjeller til loft. Da lesebulene sto ferdige, kom engasjerte fortellere og høytlesere til hulene og fortalte der barna ville høre fortellinger, men mange leste også sjøl.

Mat og mamma-gruppe

Under større arrangement ble Nabokafeen utvidet: Engasjerte mødre til deltagende BBB-barn tok initiativet til å lage mat sammen, og den internasjonale barnehagen i nabolaget åpnet kjøkkenet sitt for oss. Her ble det laget gambisk gryte og somaliske sambosaer. Under Harry Potter-festivalen ble det kokt både middag og rigget til frokost for overnattende Potter-fans. I tillegg har vi alltid servert boller – og de første par årene var de hjemmelaget. Alle de involverte bidro, i dugnadsånd. De seinere årene har vi hatt en avtale med Områdesatsningen om sponning av boller fra det lokale bakeriet. *Mat og mamma*-gruppe har rekruttert både barn og voksne til BBB. Denne gruppa ble aldri formalisert som en undergruppe av I:L, men var mer en ressurs BBB kunne samarbeide med når det trengtes noe ekstra i matveien.

Laksevåg bok og kran 2015 og 2016

Fra høsten 2014 startet samtalen i I:L-styret om å utvide formidlingen av litteratur (og kultur) til også å omfatte voksenarrangementer; vi ønsket å arrangere en egen kultur- og litteraturfestival. Vi etablerte en egen programkomité der to kjente forfattere, også med erfaring fra andre litteraturfestivaler og kulturarrangement, ble sentrale støttespillere. Festivalen fikk mye publisitet, og Hilde Sandvik, kommentator i *Bergens Tidende* skrev sin kommentar til åpningen av festivalen i januar året etter (Sandvik, 2015). Vi tok opp kontakten med eierne av Rådhuset (FAV-gruppen), og fikk igjen tilgang til bygget og lån av den tidligere kommunestyresalen. Musikere og forfattere, i tillegg til godt og vel 200 publikummere, skapte tre arrangement – over to dager – i orkan styrke, med stort engasjement og mye begeistring, med mange arbeidstimer, inkludert servering av hjemmelaget mat, og med ambulant skjenkeløyve for anledningen. Året etter ble *Laksevåg bok og kran* igjen arrangert, da på andre arenaer, og med et tillegg: et eget arrangement for og med ungdommer.

Kent Amundsen, «vår» alles boklansering og Nabokveld med Bok og balkong

Forfatter og formidler Kent Amundsen har besøkt BBB mange ganger. Den spesielle kontakten BBB-deltakerne og Kent fikk, gjorde disse møtene unike. Barna lekte videre på historiene, utenfor Speiderhuset, på en enorm stein som ligger der. Da Kent Amundsen skulle gi ut sin første bok om Magdalon, ville de involverte barna gjerne være med å skape en dramaturgi omkring lanseringen. BBB hadde et møte med noen av de mest interesserte deltakerne, og sammen utviklet vi et manus og la opp til at boka (rent fysisk) skulle slippes fra en høyde og ut i verden. Vi rigget til med gardintrapp og et stort blått seil nedenfor som tok imot boka da den ble sluppet.

I:L inviterte Kent Amundsen videre i et voksenarrangement, der vi tematiserte barnelitteratur generelt, Amundsens bok spesielt – og avsluttet med diskusjon om etablering av nytt bibliotek på Laksevåg. Arrangementet var del av I:Ls Nabokveld på Lyst & Fryd. Til samtalen om biblioteket kom det folk fra hele nærmiljøet som hadde fulgt arbeidet med BBB.

Harry Potter-festivalen november 2017

Et innspill våren 2017 gav anledning til igjen å tenke stort, sammen med BBB-deltakerne. Én av guttene lanserte ideen «noe om Harry Potter», og mange kastet seg inn i samtalen om hva vi kunne gjøre i og med Harry Potter-universet. BBB-koordinatoren var ikke på det tidspunktet oppmerksom på at det var 20-årsjubileum for Harry Potter dette året, men det skulle vise seg å bli et jubileum helt utenom det vanlige for BBB på Laksevåg. Det var ønske om overnatting i Speiderhuset, og det ble gitt klarsignal om bruk av huset også til overnatting. Den norske oversetteren av Harry Potter-bøkene, Torstein Bugge Høverstad, kom. Det ble både høytlesning, boksamtale og en egen god-natt-hilsen fra Bugge Høverstad. Vi arrangerte quiz med premier fra ulike forlag, og film om kvelden med popcorn til. Det kom deltakere fra hele byen: 75 deltakere gjennom dagen, og ca. 30 til overnatting. Arrangementet ble lagt merke til, og det ble en helside i *Bergens Tidende* (Nave, 2017).

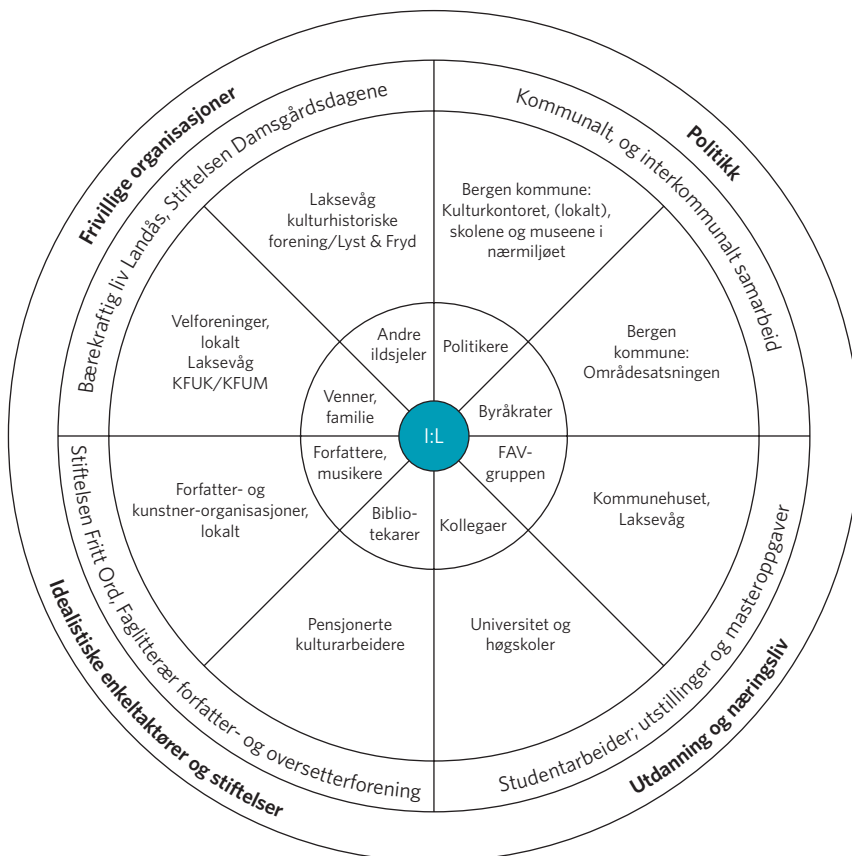
Hvordan har vi gjort det? Om fellesskap, samskaping og samarbeid

I denne delen vil jeg gå nærmere inn på det metodiske ved arbeidet i I:L. Hvilke kollektive arbeidsformer har vi praktisert og hvilke har vi skapt? Figur 12.2 presenterer en nettverksmodell som viser en oversikt over betydningsfulle enkeltaktører og samarbeidsrelasjoner på tvers av ulike samfunnssektorer. Med utgangspunkt i denne kommer jeg mer spesifikt inn på både det interne og det eksterne samarbeidet. I:L har samarbeidet internt om de ulike arrangementene, tiltakene og aksjonene. Samtidig har organisasjonen samarbeidet eksternt, langs fire akser (se figur 12.2): (1) politisk, gjennom offentlige instanser og med politikere; (2) med andre i frivillig sektor, (3) med næringsliv og utdanningssektoren, i tillegg til (4) samarbeid og støtte fra idealistiske enkeltaktører, organisasjoner og stiftelser. Gjennom å dele og å samarbeide tett, lokalt, har vi økt vår kollektive kunnskap om egne politiske og sosiale styrker og identiteter, slik Ledwith og Springett også knytter dette til et aktivt og kreativt engasjement i verden: «The collective sharing of experience is the key to the knowledge of our socially and politically given identities. It is the process by which we discover our power and subjects in active, creative engagement in our world» (Ledwith & Springett, 2014, s. 104).

Gjennom arbeidet i I:L og BBB har vi skapt et kollektiv; et fellesskap som utgjør mer enn summen av enkeltindividene. Felles erfaringer har formet medlemmene i organisasjonen, og samtidig frambrakt både gammel og ny kunnskap. Vi ble raskt «et navn» og har blitt en stemme det lyttes til, og faktiske endringer har skjedd i kjølvannet av den frivillige innsatsen.

Samarbeid internt

Innholdet i *Barn, bok og boller* har alltid vært et samarbeid mellom BBB-gruppas voksne og deltakerne i BBB. Nye ildsjeler er kommet til, og langt de fleste av de aktive i arrangørgruppa per i dag er «nye» deltakere, sammenliknet med den opprinnelige BBB-gruppa. Det er avholdt planleggingsmøter, i forkant av hvert halvår. Innspill er lyttet til, og arbeidet videre med. Flere av de større arrangementene er blitt til på innspill fra deltakerne sjøl. Reell innflytelse og prinsippet om deltakelse fra alle

Figur 12.2 Nettverksmodell for samarbeidet lokalt ved etableringen av Laksevåg bibliotek

har vært et styrende prinsipp for innholdet i arrangementene. Dette, i kombinasjon med et rikholdig nettverk av forfattere, fortellere og andre scenekunstnere, har ført til et mangfoldig og variert program med over 80 gjestende utøvere. Her trakk vi i lag; koordinatoren har ledet arbeidet, med planer, invitasjoner, gjennomføring og rapporteringer for denne undergruppa. I:L har en egen økonomiansvarlig som har administrert økonomien i BBB, og de øvrige medlemmene av BBB-gruppa har inngått i planarbeidet og logistikken underveis med rigging, rydding og annen tilrettelegging av arrangementene. Det har vært ulike styrkeforhold i samarbeidet, kanskje spesielt i de første årene: uenigheter knyttet til prioriteringer, enkeltindividenes ulike væremåter, våre ulike egenskaper, erfaringer og former for dominans, samt intensitet og makt – har òg

varierte. Samarbeidet måtte tåle spenninger og frustrasjoner. Den ene av informantene sier:

Jeg har jo veldig tro på menneskenes iboende kraft. Til å ta tak i det som er vanskelig, som kan være tungt og hemmende – på en måte, og så kan vi snu det og få det til å skinne. Og da tror jeg det er fellesskap som skal til. Men det fellesskapet må òg tåle en god dose, ikke bare én, men mange doser med frustrasjon. Det var frustrasjoner innad i styringsgruppa. Det var mange som ville noe, og andre som ville noe annet. Jeg vet ikke hvordan jeg skal ... det er som om vi er i ekteskap, sant. Ok, vi har ulike interesser – og vi har noen like behov – og så må en tåle på en måte, at alt blir lagt på bordet.

Informanten i sitatet her sammenlikner frustrasjonen innad i organisasjonen med hva en må tåle i et ekteskap. Det var ulike interesser som sto imot hverandre, og tidvis skapte dette gnisninger. Styremedlemmene ville mye, og langt på vei handlet dette om prioriteringer og rekkefølge på engasjementet og aktivitetene. Sterke personligheter fikk bryne seg mot hverandre, men informanten mener likevel det var riktig å starte der vi gjorde. Til tross for frustrasjoner klarte vi å iverksette og utrette det vi ønsket, selv om det åpenbart hadde sine omkostninger og førte til enkelte endringer innad i gruppen som var engasjert i litteraturformidlingen. Våren 2016 var det skifte av koordinator for BBB, og enkelte av de tidlige engasjerte valgte å fokusere på andre aktiviteter innenfor organisasjonen. Men samtidig meldte nye krefter seg til arbeidet med formidlingsarenaen. Vi har skapt sosiale fellesskap i et kollektivt handlingsrom gjennom å mobilisere innbyggerne til en felles innsats om felles mål, og ved å etablere sted og rom hvor samhandling kan foregå og utvikle seg (se også kapittel 11 og 7).

Vi var, og er, plasserte i tid og rom. Nettopp i det kollektive, basert på stor grad av tverrfaglighet og i ulike roller, utvidet vi både engasjementet og antallet aktiviteter vi skapte – og prosesser vi involverte oss i, på eget initiativ, men også der vi ble invitert til å være med. Vi møttes, og skapte sammen. En av informantene sier:

Men jeg tror det hadde mye med personlighetene som var involvert å gjøre, altså de sterke drivkreftene som lå i hvem det var som var med – altså det var den der tverrfagligheten som gjorde at vi hele veien klarte å trekke vekslere på

både hverandre og aktiviteter, som gjorde at vi fikk generert så mye tror jeg istedenfor å sitte å tvære på en ting.

I:L i samarbeid med andre – etablering av arenaer

Parallelt med etableringen av I:L (høsten/vinteren 2012/2013) startet Områdesatsningen for indre Laksevåg opp, i regi av Bergen kommune (se også kapittel 11). I:L inviterte seg til byråden med ansvaret for blant annet områdesatsningene. Vi ønsket mest mulig informasjon om hva som var planene for den kommunale satsningen. Byråden møtte oss med åpenhet og begeistring for det vi hadde med oss av tanker og ideer. På flere punkter opplevde vi å inneha mer informasjon om planene enn hva byråden var oppdatert på. Det viktige for Bergen kommunes representanter var å understreke betydningen av å engasjere seg i de planlagte arbeidsgruppene, i Områdesatsningen indre Laksevåg. Dersom vi ikke gjorde det, hadde vi liten innflytelse på prosessene, mente byråden. Etter møtet med kommunen var vi likevel sikre på at vi ville være en autonom organisasjon, uavhengig av Områdesatsningen. Men enkelte av oss, samt noen av våre ektefeller/samboere, meldte seg til og var med i undergrupper, i kortere eller lengre perioder. På den måten var informasjonskanalen åpen mellom I:L og Områdesatsningens undergrupper. I dagene og ukene som fulgte tok vi kontakt med ulike organisasjoner og aktuelle arenaer i bydelen. Vi vurderte Ungdommens hus, skolene – men landet etter hvert i lokalene til Lyst & Fryd i Damsgårdsveien. Den ærverdige bygningen, med serveringsrettigheter tilbake til kong Christian VII, er eid av Bergen kommune, men forvaltes av Laksevåg Kulturhistoriske forening (www.lamus.no). I 2013 var kafélokalene leid ut til en kokk og tryllekunstner som drev kafé, noen timer, tre til fire dager i uka. Vi hadde vår første bokbyttetdag her med formidlingsstunder 6. juni 2013. Senere, fram til etableringen av rommet i Spiderhuset, lånte vi også andre lokaler.

Kulturkontoret og Områdesatsningen ble sentrale støttespillere for I:Ls aktiviteter. Vi hadde jevnlig møter, og sendte regelmessig søknader om økonomisk støtte til arrangementer og aktiviteter. Etter hvert etablerte I:L en egen plan- og strategigruppe som skrev hørings svar og var i tett

dialog med offentlige myndigheter om planarbeid for bydelen. Vi gjorde det til en regel å alltid invitere politikere til de større arrangementene våre. Vi møtte lokale politikere, både i og utenfor arrangerte folkemøter i regi av Områdesatsningen indre Laksevåg, og folkevalgte til Stortinget; partiledere og representanter fra Hordaland-benken. Dette er elementer av direkte demokrati og deltakelse, der kontakten preges av høy grad av tillit. I tillegg til samarbeid med kommunale instanser, stilte også ildsjeler fra omkringliggende kommuner opp når vi trengte et snes afrikanske trommer eller en bokbuss. Lokale lag og foreninger, stiftelser og organisasjoner har støttet opp om arbeidet, og diskursen «bibliotek» ble, i løpet av årene vi holdt på, en felles sak.

Det er nødvendig å understreke at samarbeidet har utspilt seg høyst ulikt, avhengig av organisasjon/sammenslutning. Noen aktører har virket direkte inspirerende på eget lokalsamfunnsarbeid, og har vært invitert til å formidle egne erfaringer, fra egne lokalmiljø. Initiativ fra andre bydeler har vært innom oss, delt, satt spor, men i liten grad utviklet varige samarbeidsrelasjoner. Andre har vært døråpnere i kraft av sin posisjon, og helt konkret åpnet dører for engasjementet vårt. Private og offentlige aktører, organisasjoner og/eller enkeltpersoner har lånt ut nøkler til signalbygg og arenaer lokalt. Kirken, den lokale kafeen, museet og utbyggere har stilt hager og hus til rådighet, slik at vi fikk belyst mangel på egnede møtesteder, og måter å være sammen på i bydelen. Heller ikke med de tradisjonelle, godt etablerte foreningene og organisasjonene har det vært ført langvarige samarbeid. Det er mulig dette skyldes mangel på samsvarende erfaringer og arbeidsformer mellom medlemmene i de ulike organisasjonene. Samarbeidet har skjedd ved å være sammen, ved siden av hverandre i ulike aktiviteter, på et mer eller mindre sammenfallende geografisk område. Flere av byens partipolitiske organisasjoner hadde dette lokalbiblioteket på dagsorden, gjennom flere år. I forkant av kommunevalg var det mye oppmerksomhet i lokale medier om å virkelig satse på denne bydelen, og her ble biblioteket trukket spesielt fram. Kulturkontoret har virket sammenbindende og skapt lim mellom ulike aktører, slik den typen offentlige instanser har som kjerneaktivitet. Et felles ønske, på tvers av lag og foreninger, om å etablere et bibliotek i regi av det offentlige, ble likevel en måte vi indirekte samarbeidet på.

Det er en risiko at medlemmene i et initiativ som vårt blir *for* like, selv om denne likheten, eller «homologien i habitus», med Bourdieus begreper, også har vært en styrke. Høy grad av sammenfall i habituelle disposisjoner kan føre til at andre – som avviker – ikke «passer inn», og dermed kan oppleve, eksplisitt eller implisitt, en form for utestengning. Dermed kan vårt initiativ, til tross for det vi mener er gode intensjoner, ikke ha rommet plass til alle. Det var muligens et symptom på dette vi var vitne til ved organisasjonens årsmøte i 2022, da styret etterspurte medlemmer med forskjellighet. Hvor er de som er «annerledes» enn dem som er sittende styremedlemmer, spurte de like styremedlemmene seg. Et motspørsmål kan da reises om det skapes en kultur og et rom for dem som er annerledes, enn de allerede engasjerte (se også kapittel 4).

Åpningen av Laksevåg bibliotek, 17. desember 2020

Det gikk fem år og tretten dager fra vi startet opp med *Barn, bok og boller* i juni 2013 til vedtaket om iverksetting av bibliotek i kulturarenaplan for Bergen kommune forelå i Bergen bystyre. Finansiering ble vedtatt i kommunens budsjett for 2019. Sommeren 2013 skal jeg ha uttalt at det ville ta fem år å få biblioteket tilbake på Laksevåg. Dessverre finnes det ingen skriftlig kilde som kan dokumentere uttalelsen. Vi var kommet dit at byens politikere, administrasjonen i byrådsavdelingen og bibliotekets ledelse var samstemte om å åpne bibliotek på Laksevåg.

Dagen var kommet for gjenåpningen, eller rettere markeringene for etableringen av det nye biblioteket på Laksevåg. Etter høytidelige taler fra ordfører, biblioteksjef og leder av I:L, kom bokormen, Bernt Sofus, sammen med representanter for *Barn, bok og boller*-barn (fra barnehagealder til elever på 7. trinn ved den ene av nærskolene). De har alle fått fri i anledning dagen.

Vi har gledet oss, og har med bokgave til det nye biblioteket. Deltakende BBB-barn opplever å være med på noe viktig. De er stolte, spente på å møte ordføreren – og de vet at BBB-arrangementene og resten av I:L, politikere og andre frivillige lag og organisasjoner har bidratt til at Laksevåg nå får biblioteket tilbake. Denne dagen, i desember 2020,

skjer det faktisk; vi er alle med på åpningen. Bokormen forteller først om livet sitt, hvileløst har han søkt tilflukt ulike steder i Laksevåg, og de siste fem årene har han holdt til i Speiderhuset. Narrativet om *Bokormen Bernt Sofus* har vært holdt levende gjennom alle de sju åene BBB har holdt på. Første gang han var med oss var på Bokormens dag 11. januar 2014. De gangene bokormen, av ulike grunner, har vært forhindret i å komme, har BBB fått tilsendt kort eller brev fra Bernt Sofus. Denne dagen i desember gir Bernt Sofus ordet videre til tre av de ti barna som er med på åpningen. De har sjøl valgt ut, og formulert, det de vil trekke fram av opplevelser fra mange år med BBB. Noe og noen har festet seg spesielt godt:

Vi har hatt mange fine stunder og spennende opplevelser i Barn, bok og boller. Et av høydepunktene må ha vært da Bobbie Peers, som er forfatter av serien om William Wenton, da han kom på besøk. Han fortalte masse spennende om bøkene sine, og han gav autografer. (Gutt, 12 år)

Vi har hatt Harry Potter festival med 75 deltakere. Da kom Torstein Bugge Høverstad her og var en hel dag. Det er han som er oversetter av Harry Potter til norsk. Vi hadde høytlesning, quiz, film og overnatting. (Gutt, 10 år)

Barn, bok og boller arrangerte skrivekurs med Bjørn Sortland for et år siden. Der fikk jeg være med. Det var veldig givende og gøy, og vi lærte mye om hvordan vi får en bra historie og et bra plot. (Gutt, 9 år)

En mann som har vært veldig mye på besøk hos Barn, bok og boller er Kent Amundsen. Han kom på besøk før han hadde utgitt bøkene sine – og det er ikke noe rart at han har vært så mye hos oss; for vi bare elsker bøkene hans. Da han gav ut den første boken sin takket han Barn, bok og boller for inspirasjonen. (Gutt, 12 år)

Avslutning

BBB-rommet og den nyetablerte offentlige bibliotekfilialen er begge samskapte lokalsamfunnsarenaer i indre Laksevåg. Frivillige aktører og lønnete byråkrater, ildsjeler og offentlige instanser har sammen, i et omfattende idealistisk og politisk arbeid, bidratt til at I:L nådde milepælen

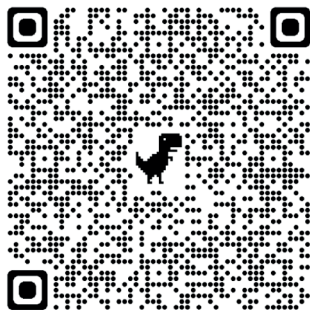
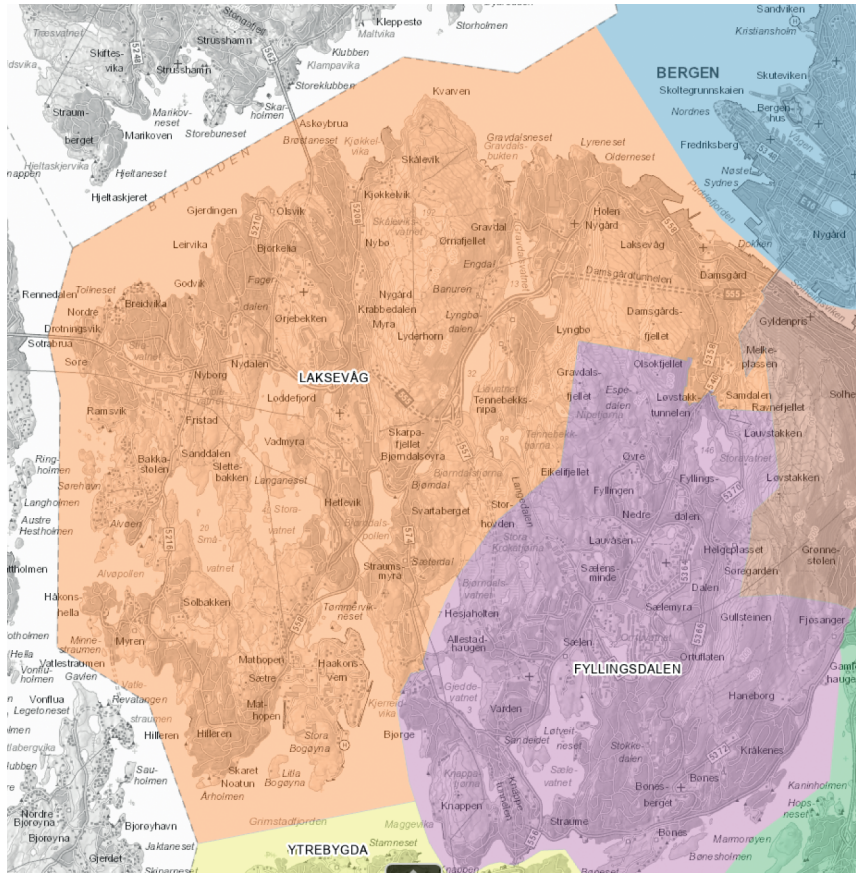
om å gjenreise biblioteket på Laksevåg. Behandlingen i bystyret i juni 2018 (Bergen kommune, 2018) understreket også det sterke engasjementet for bibliotek i bydelen. De tre representantene som tok ordet vektla alle det lokale arbeidet som var lagt ned, og to av representantene trakk fram både BBB og navngav *Bokormen Bernt Sofus* under behandlingen av Kulturarenaplan 2019–2030. Betydningen av de frivilliges innsats ble sterkt understreket både av byens politikere under behandlingen av bystyresaken i 2018, og seinere av sjefen for Bergen Offentlige Bibliotek, i forkant av åpningen i desember 2020.

Dette kapittelet har vist fram et praktisk samfunnsarbeid; en kollektiv mobilisering for endringer i et lokalsamfunn. Den har vist betydningen av samarbeid, på tvers av fag og forståelser, samarbeidet mellom private initiativtakere og offentlig sektor, og betydningen av samarbeid internt i og mellom grupper av frivillige (velforeninger, interesseorganisasjoner og andre). Kapittelet viser også hvordan en ideell, og frivillig organisasjonsdannelse oppstår og formes. Det er rom for videre diskusjoner om hva slags form for organisasjon I:L er, hvordan den er organisert og drives, knyttet blant annet til vanskelige avveininger likhet/ensartethet og forskjell/diversitet. Vi var, og er, en kollektiv bevegelse som oppsto på bakgrunn av en felles virkelighetsoppfatning, og med drømmer om endring i eget lokalsamfunn. Organisasjonen har gjennomført ulike markeringer og aksjoner, på ulike steder i bydelen, i løpet av årene organisasjonen har eksistert. Ulike markeringer og hendelser foregår i I:Ls regi, ut over aktivitetene med BBB. Det gis innspill og skrives høringsuttalelser til offentlige planer som gjelder bydelen, og organisasjonen får regelmessig forespørsler fra kommunen eller næringslivet om å være med i ulike planprosesser. Gjennom sosial kapitaldannelse ser vi hvordan vi er blitt en sammenslutning av mennesker med innflytelse og makt over endringer og avgjørelser som blir tatt av både offentlige og private aktører. Makten er ikke en *kvalitet* eller *egenskap* ved lokalsamfunnet, men er en kapitalform som henger sammen med de øvrige kapitalformene – og som endres, og må forhandles om (Bourdieu, 1990; Ågotnes, 2021).

Referanser

- Bergen kommune. (2018, 24. mai). *Saksframstilling, Nye bibliotekfilialer på indre Laksevåg, Sletten, Ytrebygda og indre Arna*. <https://www.bergen.kommune.no/politikere-utvalg/api/fil/533503/Framstilling-Nye-bibliotekfilialer-pa-Indre-Laksevag-Sletten-Ytrebygda-og-Indre-Arna>
- Bourdieu, P. (1990). *The logic of practice* (R. Nice, Overs.). Polity Press.
- Bourdieu, P. (1995). *Distinksjonen. En sosiologisk kritikk av dømmekraften* (A. Prieur, Overs.). Pax Forlag.
- Bruner, J. (2003). *Making stories. Law, literature, life*. First Harvard University Press.
- Enjolras, B. & Wollebæk, D. (2013). Frivillige organisasjoner, sosial utjevning og inkludering. I B. Enjolras & K. Strømsnes (Red.), *Frivillighet i Norge: Senterets sluttrapport etter 5 år* (s. 37–40). Senter for forskning på sivilsamfunn og offentlig sektor. <http://hdl.handle.net/11250/177656>
- Freire, P. (2011). *De undertryktes pedagogikk*. (E. Nordland & S. Lie, Overs.). Ad Notam Gyldendal.
- Grytten, F. & Straube, J. (2017). *Det norske biblioteket*. Bergen Kjøtt Publishing.
- Larsen, A. K., Sewpaul, V. & Hole, G. O. (2014). Introduction. I A. K. Larsen, V. Sewpaul & G. O. Hole (Red.), *Participation in community work. International perspectives*. (s. 1–15). Routledge.
- Ledwith, M. & Springett, J. (2010). *Participatory practice. Community-based action for transformative change*. Policy Press.
- Initiativ:Laksevåg. (u.å.). *Initiativ: Laksevåg* [Interesseorganisasjon]. Facebook. <https://www.facebook.com/InitiativLaksevag/>
- Nave, I. (2017, 19. november). – Eg kunne funne på å kalla Harry Potter for Morten Harry Olsen. *Bergens Tidende*. <https://www.bt.no/kultur/i/kqlAj/eg-kunne-funne-paa-aa-kalla-harry-potter-for-morten-harry-olsen>
- Nysæther, L. A. (2004). Kan begrepet sosial kapital anvendes i sosialt arbeid? *Nordisk sosialt arbeid*, 24(1), 63–76. <https://doi.org/10.18261/ISSN1504-3037-2004-01-06>
- Sandvik, H. (2015, 9. januar). Onsdag vart Europa eit anna. *Bergens Tidende*. <https://www.bt.no/btmeninger/kommentar/i/rnnxo/Onsdag-vart-Europa-eit-anna>
- Tesoriero, F. (2010). *Community development. Community-based alternatives in an age of globalisation*. Pearson.
- Ågotnes, G. (2021). The forms of social capital. Theory and practice in community work. I K. Lea & R. Horne (Red.), *Praxeologiske perspektiver. Professorens habitus og kampen for sykepleievitenskap som autonomt fag* (s. 321–340). Forlaget Hexis.

Appendiks

Figur 12.3 Områdekart indre Laksevåg, Bergen kommune

Kilde: Bergen kommune/Tjenestekart

https://kart.bergen.kommune.no/portal/apps/webappviewer/index.html?id=f08a732daca14dc6a0269a6b3db76a34&query=Bydeler_1743_0,AKRETS1,5